

ชื่อเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพัน

อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ผู้วิจัย ณรงค์ศักดิ์ ประสารระเอ **ปริญญา ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา)**

กรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสฤษฎ์ สรรพพญา ประธานกรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรชัย บุญมาธรรม กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประนุช ทวีพยสาร กรรมการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2548

บทคัดย่อ

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพัน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิหลังและความเชื่อของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพัน 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพัน และ 3) ศึกษาพัฒนาการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพัน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยได้แก่ ผู้รู้ในชุมชนและสมาชิกชมรมอนุรักษ์ป่าดงลำพันทั้งหมดที่อาศัยอยู่ใน 4 หมู่บ้านได้แก่ บ้านนาเชือก บ้านโคกกลม บ้านหัวช้างและบ้านหัวทรายโดยเลือกจากบุคคลที่สามารถอธิบายและเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพันได้อย่างชัดเจน ใช้แบบสัมภาษณ์ลักษณะกึ่งโครงสร้างจำนวน 2 ชุด เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายภูมิหลังและความเชื่อของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพันและพัฒนาการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพัน

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่รอบๆป่าดงลำพันมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เล่าต่อกันมาคือ ผีป่าตาและเจ้าปู่หลวงอุดม ที่มีพลังอำนาจช่วยปกป้องคุ้มครองรักษาป่า คนและสัตว์ ความเชื่อดังกล่าวทำให้เกิดกฎควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชนและกระตุ้นให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบแบบแผน มีความรักสามัคคี มีความเสียสละและความอดทน เกิดความสบายใจและรู้สึกมั่นคงในชีวิต

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพันพบว่า การรับรู้ปัญหาและผลของปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบุกรุกทำลายป่าและทรัพยากรในป่าดงลำพัน ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วยผู้นำชุมชน โรงเรียน ครอบครัวและประชาชน เกิดการรวมกลุ่มก่อตั้งเป็นชมรมอนุรักษ์ดินและป่าดงลำพัน มีรูปแบบการดำเนินงานอนุรักษ์ป่าดงลำพันชัดเจน มีการขยายเครือข่ายการดำเนินงานไปยังหมู่บ้าน ตำบลและอำเภอใกล้เคียง จนมีความเข้มแข็งและประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นระยะที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าดงลำพันโดยตรง มีกฎระเบียบให้ชุมชนยึดถือปฏิบัติ

พัฒนาการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงลำพัน พบว่าในระยะก่อนก่อตั้งชมรมอนุรักษ์ดินและป่าดงลำพัน และในระยะการดำเนินงานของชมรมอนุรักษ์ป่าดงลำพันและป่าดงลำพัน ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการอนุรักษ์ป่าตั้งแต่การคิดริเริ่มการลงมือปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบ ประชาชนและชุมชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าดงลำพันได้ตามความจำเป็น ส่วนในระยะการดำเนินงานของกรมป่าไม้ กิจกรรมการอนุรักษ์ป่าดงลำพัน มีระบบการดูแลจัดการทรัพยากรโดยหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก มีกฎระเบียบและกฎหมายยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าดงลำพันทางอ้อมตามที่รัฐจะเปิดโอกาสให้ ที่สำคัญคือประชาชนและชุมชนไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าดงลำพันได้

TITLE: A Study of Public Participation in Conservation of Pa-doon Lamphan Forest,
Nachueak District, Maha Sarakham Province

AUTHOR: Narongsak Prasara-ae **DEGREE :** M.A. (Social Sciences for Development)

ADVSORS: Asst. Prof. Rungsarit Suppa-arsa Chairman
Asst. Prof. Theerachai Boonmatham Committee
Asst. Prof. Pranoot Suppayasarn Committee

RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY, 2005

ABSTRACT

This research aimed at studying 1) background and public beliefs regarding conservation of Pa-doon Lamphan Forest, 2) public participation in conservation of Pa-doon Lamphan Forest, and 3) development of public participation in conservation of Pa-doon Lamphan Forest. Subjects for this research were local authorities and members of the Royal Crab Conservation Club who are residents of the four villages: Na-chueak, Koke-klom, Hua-chang and Huaysai. Selection of subjects to participate in the study was based on their abilities to clearly explain and relate public participation to conservation of Pa-doon Lamphan Forest. The instruments used in this study were two semi-structured interview forms: one for collecting data and the other one for presenting the data in descriptive analysis, describing background and public beliefs regarding conservation, public participation, and development of public participation in conservation of Pa-doon Lamphan Forest.

Findings of the study revealed that the beliefs of people residing in the areas surrounding Pa-doon Lamphan Forest passed down from generation to generation are those regarding their ancestral spirits, namely Phee Pu-ta and Chao-pu Luang Udom, whose powers are believed to help protect the forest, man, and animals. Such beliefs have led to formation of mutual rules for controlling behaviors of the local people and encouragement for them to live together under social orders --- that is, living with love and unity, sacrifice as well as tolerance from which pleasure and life security are derived.

The study of public participation in conservation of Pa-doon Lamphan showed that public awareness of the problems and consequences regarding invasion of the forest and its resources has led to the forming of Pa-doon Lamphan and Royal Crab Conservation Club comprising members such as community leaders, school and family members, as well as the general public. The Club has set its clear implementation plan extending its network to involve villages, sub-districts, and nearby districts. The strength and success of its implementation has been accepted by the society, a good example of direct public involvement in conservation of Pa-doon Forest with rules and regulations for people to observe and practice.

Regarding development of public participation in conservation of Pa-doon Lamphan Forest, the study revealed that during the pre-establishment of the Pa-doon and Royal Crab Conservation Club and its implementation, the public were also involved directly in forming ideas, implementing or putting ideas into practice, and sharing responsibility. Local people or members of the community could have access to utilize Pa-doon resources when they needed. On the other hand, during the period when the Forestry Department established a system for management of the forest resources by having the government sector playing its principle role: the rules and regulations were enforced and the public could indirectly participate in conservation of the forest only when opportunity allowed. One significant idea is that during this period the public or community members could not have access to utilize the resources available in the forest.